

PINGUINO ESKER ONEKOA PINGUINO UNKIGARRIA. Pinguino enperadore

Munetxek egokituta
Agurain 2016

Pinguino Enperadore Aptenodytes generoko abere-espezia, egaztien Spheniscidae familikoa. Euskeraz, pinguino **enperadore** dau izen arrunta. Pinguino guztien artean andiena da. Bai arra ta bai emea bardintsuak dira lumei ta tamañari dagokonez: 120 cm-ko garaiera eta 20-45 kg-ko pisua oi daukie.

Gaur egungo Aptenodytes generoko bi bizidunetako bat da pinguino enperadorea (bestea pinguino erregea da) baña ba da froga fosilik beste espezie bat, A.ridgeni, existitu zala baiezteko. Espezie aren fosila orain iru milloi urtekoa da ta Zelanda Barrian aurkitu dabe.

Pinguino enperadoreak baltzak daukoz bizkarra, egalak eta burua; aurrekaldea (anketatik bularre-
raño) barriz, zuria. Bularra ori argia dauko, eta belarri inguruan aurikular ori distiratsu ditu.

Pinguino guztiak lez, ezin dau egan egin. Egale gorrak daukoz eta gorputz idrodinamikoa, ta igerilari bikaña da.

Elikadurari jagokonez, arrañak jaten dauz batez be, bai ta krustazeoak (krilla adibidez) eta zefalopodoak (txipiroiak) be bai. Eizan dabillenean, 18 minuturaño egon daiteke ur azpian, eta 500 metroko sakoneraño eldu daiteke. Izan be, urpean igeri egiteko egokituta dago pinguino enperadorea: oxigeno gitxigaz moldatu al izateko emoglobina-egitura apartekoa dauko, azur sendoak ditu barotraumatismoa ekiditeko ta gaitasuna dauko metabolismoa atzeratzeko eta ezinbestekoak ez diran organismo funtzioak pausatzeke.

Pinguino enperadoreak elduen ugaltze, ziklo apartekoagaitik dira batez be ezagunak: urtero bidaia luzea egiten dabe (50-20 km), bikotetzeko eta kumeak elikatuteko. Antartidako negu gorrian ugaltzen dan pinguino espezie bakarra da. Emeak arrautza bakarra erruten dau. Asikeran, arrak txitatzen dau arrautza; bitartean, emea itsasora joaten da jatera. Gero gurasoek txandak egiten dabez, txitak zaintzeko eta itsasora jatera joateko.

Antartidako espezie endemikoa da. Bizi leku naturalean, 20 bat urte inguru bizi da.

Tamalez errututako erdia baño geiago galtzen da arrapatzaillen eta zikiñaren erruz.

Ona emen arrapatzaillen artean oituenak: foka-leopardoak, sugeak, azariak, itsaz-leoiak, tiburroiak eta orkak. Gizakiak be kaltegarri egiten dira ausardikeriz galeraziaz janari billa datozen pinguinoei petroleoa, kimika etekiñak edo ta zinkineriak jaurtiak, sarritan gauzatzen dabe pinguinoen eriotza.

Askotan uste dogu pinguinoentzat kaltegarria dala otza. Ori garaitzeko koipezko estalkiz zaintzen dabez gorputzak. Bein baño geiagotan bero larregiak berotzen dituenek, egoak zabaldu ta astinduten dabez, frankatzeko, edo ta luzatu urarteko egotandia.

Ona emen pinguinoen munduko jakingarri batzuk:

1- Ustez Pinguinotan 17 espezie dagoz. Ikus batzuen izena: Aptendytes (Pinguino andiak), Pygoscelis (Zepillu antzeko isatzaz), Eudytula (Pinguino txikiak), Megadyptes (bat bakarria), ta Eudyptes (gandordunak).

2- Pinguinorik geienen abiadura urpean: 6/12 km. orduko. Azkarrenak lortu leikie 36km orduko.

3- Pinguino "Emperadoreak" sartu daitezke ur sakonean 565 metro, 22 minuto urten barik. Pinguino geienak, bakoitzean 4-5 minuto, janaria oso sakonean dagolako.

4- Pinguinoak lurrean dabizenean isatsa-bustentxua lagun dabe zutik ibiltzeko. Anka biak batera ibiltzen dituez ariñago egitearren, batez be arri artean. Batzuetan aldazbera edo lei ganean atinik abiatzen dira indar gitxiago egiteko.

5- Pinguinoek urartean uger egiten dabe, aidean txoriak egaz egiten daben antzera.

6- Pinguinoak Antartikoan bakarrik agertzen dira.

7- Gorputz azpiko zuriak zaildu egiten ditu urazpiko arrapatzaileak eta ganeko beltzak goitik dabizenak.

8- Tamañu andikoak millakako esietan bizi dira ta taiu txikikoak eundakoetan.

9- Pinguinoen janaria arraitxu, kril eta beste ur antzeko landareak osatzen dabe.

10- Pinguinoak ur gazia ur gozo biurtzen dabe, gladula berezi baten bidez, odolari kalterik egin eztagion.

11- Isla Galapagosen bizi diran pinguinoak Artikoetik datorren aize freskoaz bizi daitezke.

12- Pinguino Emperadoreak 4 oin ta 90 libra oi ditu.

13- Pinguino Emperadoren bikotea ordezkutzen da arrultzak berotzeko janari billa doazen bitartean.

14- Pinguino Barbijoan dira ugarienak: 13 milloia.

15- Otzarik andienezan esi bat osatzen dabe, bat erdian berotzeko eta gero beste bat, txanda emonez.

¿Zenbat pinguino ez bardineta dagoz?

- 17/18 espezie ei dagoz.

¿Zein da pinguinorik txikiena?

- Pinguino urdiñak 40cm dauka luzeran eta 1 kg. bakarrik.

¿Zein da pinguinorik andiena?

- Luzeena ta astunena "Emperador" deritxona da: 100 cm luzerako ta 90 libraduna.

¿Zer jaten dabe?

- Askotariko arrai xeak, kalamara ta krilak.

¿Zebat denboran bizi dira?

- Geienak 20 urtetan

¿Zein da pinguinorik azkarrena?

- "Papua" deritxona, 36 km orduko uger daikena.

¿Zergaitik daukie aurrea zuri ta atzea baltza?

- Gora begituz zeruko argitasunegaz nastu ta berantza begituz itsasoko sakon illunegaz okertuteko.

¿Zer dala ta ez dagola pinguinorik Artikoan?

- Artikoan ez dagolako itsas arrapatzaillerik, bai ordea lurrekoak....

¿Ba aldaukate lumarik pinguinoek?

- Bai, egazti guztiek lez. Luma gogorak dira. Batzuk luma zarrak bota ta barriak jazten dituez: "Emperadoreak" azaro-abendu aldera ta "Adeliek" martxo-jorrailla aldera.

¿Ba al daukie Pinguinoek belarririk-entzutekorik?

- Etxakie ikusten agiriaren, baña bai kanporantza doan zuloa. Oso garrantzizkoa da Pinguinoentzat entzumena, abotsez alkar ezagutzen diralako.

ESKER ONEKO PINGUINOAREN ISTORIA.

Ezta bein bakarrik pinguino magallanikoak eldu dirala Rio Janeiroko ondartzetara. Olango bat dogu sinistu ezineko gertaera burutu ebana.

Lau aldiz, urterik urte, pinguino berberak, bere ongillea bisitatzearren joan-etorri luzea osatu eban, esker oneko keñua erakutsiz.

Joao Pereira, 71 urteko igeltzeru ta itsas gizon oiak, 2.011 gn pinguinotxu bat aurkitu eban arkaitz artean iltzeaz, petroleoz blaituta. Egunetan zaindu eban txukun, garden, garbi, indar berritu ta berpiztuarte. Alantxe gauza izan zan barriro Txileko egoaldera joateko, denporaldi batez janaritzeko asmotan, "Dindim" izena ipiñi eutson.

"Maite minduta nauko ta nik be maite dot benetan, diño Pereirak egaztitzuaganako maitasun xamurra gozatuz"

"Egaztixua Ekaiña inguruan etorten da ta Otsaillean alde egiten. Gero ta maite minduago agertu be. Pozik dago garbitzen dodanean baita sardiñakaz janeritzen dodanean be. Etsaio atsegin beste iñork ikututzea"

"Danak esaten eustien ez zala atzera etorriko, diño brasildarrak, baña itzuli egin da azkenengo lau urtetan"

Pereira berak izan zan asteetan zaindu ta janaritu ebana "DINDIM" indarbarrituteko jan apartekoa emonaz. Indarbarritu ostean itsaroratu eban Txile ta Argentinako ondartzaz egoaldera denporaldi batean janaritu al izateko.

Guztien arrigarriztat, batez be Pereirarentzat, pinguinoa berbiztuta itzuli zan ondartzazara, zotzi illabeterako lagun egiteko bere "aita ordekoari". Maite dot seme legez ta urtetik urtera maite-minduago agertuten jat, diño Pereira.

Pereira berak ipiñi etson Magallaganeko pinguinoari "Dindim" izena, eta urtero burutzen dau **zortzi mila kilometroko (8000) itsas bidea** bere ongillea, Brasilgo ur epeletan ikustearren. Eta alkartu ostean Pereirak janari berezia prestatzen dautso bere "Dindim" pinguinotxuari.

Gertaera unkgarria, benetan !

